
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2021:5

Gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:63 om gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken. Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att definitionen av begreppet gudstjänst utvidgas och kompletteras så att kyrkomusikens betydelse och uppgift visavi gudstjänsten inskräps och tydliggörs. Utskottet är positivt till motionärens intention, men menar att det inte är lämpligt att ge uttryck för denna i kyrkoordningen. Dock önskar utskottet ett fortsatt samtal inom kyrkans alla nivåer om musikens och andra kulturella uttrycks betydelse för och plats i gudstjänsten. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:63.

Motionens förslag

Motion 2021:63 av Sven Milltoft, Gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att definitionen av begreppet gudstjänst utvidgas och kompletteras så att kyrkomusikens betydelse och uppgift visavi gudstjänsten inskräps och tydliggörs.

Bakgrund

Musikens plats i församlingens grundläggande uppgift

Musikens plats i kyrkans verksamhet är en mycket central fråga, vilket också märks i de många dokument som författats om detta. I dokumentet Svenska kyrkans plattform för musik, beslutat av kyrkostyrelsen i maj 2018, beskrivs syftet med plattformen: ”att bidra till att musikens funktion är tydligt artikulera för att pastorala och musikaliska ställningstaganden på bästa sätt ska kunna bidra i församlingens grundläggande uppgift *där musiken ingår i alla dimensioner*” (s. 2). Vidare uttrycks det, på sidan 2:

I kyrkoordningens portalparagraf framhålls att ”Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, [...] gestaltas i gudstjänst och liv.” Kyrkans musik är därmed en integrerad del av kyrkans hela liv och verksamhet. Detta kommer till uttryck i gudstjänsterna där musiken är en omistlig del av

församlingens gestaltande av kyrkans tro. Det märks också i kyrkliga handlingar, körliv och konserter och mångfalden av möten i vardagen.

I utredningen *Kyrkan mitt i musiklivet* (SKU 2003:3) konstateras det att kyrkoordningen inte nämner särskilt mycket om innehållet i den enskildes kristna liv eller på ett specificerat sätt vad kyrkans verksamhet innehåller. Kyrkoordningen behandlar i stället ”främst kyrkans institutionella sida” (s. 34). I utredningen föreslås inte heller att detta ska ändras, utan att till exempel konsertverksamheten ska lyftas på andra sätt, bland annat genom särskilda arrangörsstöd samt genom egen kategori i statistikrapporteringen.

Precis som det betonas i föreliggande motion och som också nämns på flera andra ställen är musiken ett språk genom vilket tro kan artikuleras och beskrivas ordlöst. Musiken är ett redskap för evangeliet; ”musiken är en del av evangeliets levande röst (*viva vox evangelii*) som ska kunna höras och förstås” (Musikplattformen, s. 1). Med hjälp av denna typ av resonemang går det att förstå musikens roll i gudstjänsten på samma sätt som förkunnelsen: två språk som förmedlar evangeliets budskap men som därmed inte behöver specificeras för att deras plats ska förstås och uppskattas.

I såväl 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan som 2 kap. 1 § och inledningstexten till andra avdelningen i kyrkoordningen anges att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Preciserings- och efterfrågar har gjorts i flera sammanhang och under utarbetandet av kyrkoordningen ansåg flera remissinstanser att till exempel bönen, den sakramental gemenskapen och själavården borde lyftas fram i beskrivningen. Centralstyrelsen anförde mot detta att, även om det var möjligt att i kyrkoordningen konkretisera beskrivningen fanns det goda skäl att försöka begränsa reglerna till det som är just grundläggande och som särskiljer församlingen från övriga nivåer i Svenska kyrkan. Ett sådant skäl var enligt centralstyrelsen att det knappast gick att göra en uppräkningslista av alla församlingens angelägenheter som kunde göra anspråk på att vara fullständig och heltäckande.

Kyrkoordningen

De bestämmelser som finns i kyrkoordningen rör musikens roll i egenskap av lovsång i gudstjänsten samt bestämmelser om framför allt kyrkomusikern (se bland annat andra avdelningens inledningstext om församlingarna och den grundläggande uppgiften, även 2 kap. 1 § samt femte avdelningen, 17:e kapitlets inledningstext).

Tidigare behandling i kyrkomötet

Liknande frågor har behandlats tidigare av kyrkomötet.

Kyrkomötet 2013

Kyrkomötet behandlade 2013 två motioner med förslag rörande redovisningens verksamhetsindelning. I motion 2013:52 föreslogs att kyrkomötet skulle besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en redovisningsmodell för församlingar och pastorat som överensstämmer med Svenska kyrkans förståelse av den grundläggande uppgiften och i motion 2013:13 föreslogs att kyrkomötet skulle besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att arbeta in ett kulturuppdrag, med kulturen som självständigt budgetområde. Ekonomi- och egendomsutskottet föreslog i sitt betänkande (EE 2013:2), att kyrkomötet skulle avslå båda motionerna, men föreslog samtidigt, med anledning av motion 2013:52, att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en

ändamålsenlig redovisningsmodell för församlingar och pastorat. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag (KmSkr 2013:2). Kyrkostyrelsen slutrapporterade ärendet 2016 (KsSkr 2016:2). Kyrkostyrelsen skriver att den 2015 utsett en styrgrupp som har behandlat de frågor som dokumenterats som särskilt viktiga att belysa utifrån både teologiskt och ekonomiskt perspektiv. Efter en enkätundersökning konstaterar kyrkostyrelsen att flertalet enheter inte har hunnit tillämpa redovisningsmodellen mer än 1–2 år. Modellen bör i stället få en grundlig genomlysning och utvärdering inom en period av 3–5 år.

I organisationsutskottet behandlades 2013 fyra motioner (2013:1, 2013:2, 2013:3, 2013:4) i vilka det föreslogs att det i kyrkoordningen ska införas en förklaring av varje aspekt av den grundläggande uppgiften; gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. I likhet med vad läronämnden anfört i sitt yttrande Ln 2013:4y konstaterar utskottet i sitt betänkande (O 2013:3) att kyrkoordningens reglering av den grundläggande uppgiften medvetet är utformad för att ge tolkningsutrymme för lokal och regional tillämpning. Motionernas detaljerade beskrivning av de olika aspekterna på den grundläggande uppgiften riskerar att omöjliggöra mångfalden av lokala gestaltningar och står därför i strid med regleringens syfte och funktion. Gudstjänstutskottet resonerade i sitt yttrande (G 2013:1y) i enlighet med läronämndens. Organisationsutskottet föreslog att motionen skulle avslås och det blev också kyrkomötets beslut.

Kyrkomötet 2014

I motion 2014:14, Kulturen som grundläggande uppgift, föreslår motionären att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att kultur läggs till som en del av församlingens grundläggande uppgift och vidare att kulturen ska tas med som en självständig del i den verksamhetsindelning som finns i redovisningsmodellen för församlingar och pastorat.

I organisationsutskottets betänkande (O 2014:3) behandlades motionen. Utskottet ansluter sig till vad läronämnden anfört i sitt yttrande över motionen (Ln 2014:5y) om kultur som ett ”stöd för och en konsekvens av” församlingens grundläggande uppgift. Utskottet föreslår att motionen avslås i sin helhet, dels mot bakgrund av vad läronämnden anfört i sitt yttrande, dels mot bakgrund av kyrkostyrelsens pågående utredning kring en ändamålsenlig redovisningsmodell och kyrkomötets beslut förra året om att inte ge kyrkostyrelsen specifika instruktioner om redovisningsmodellens innehåll. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:63.

Utskottet anser att kyrkoordningen kräver en stramhet, med inte alltför stor detaljrikedom. Dock önskar utskottet ett fortsatt samtal inom kyrkans alla nivåer om musikens och andra kulturella uttrycks betydelse för och plats i gudstjänsten. Utskottet delar motionens intention att försöka överbrygga den diskrepans som finns mellan kartan och verkligheten, mellan kyrkans centrala dokument och hennes verksamhet. Musiken har en självklar och omistlig plats i gudstjänstlivet och är en del av trons och liturgins mångspråkighet. Utskottet vill uppmuntra kyrkomötets ledamöter att lyfta detta i sina lokala sammanhang, i både stift och församling, bland annat genom att ta vara på de råd och riktlinjer som finns nedtecknade i Svenska kyrkans musikplattform. Utskottet föreslår därför att motion 2021:63 ska avslås.

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Karin Tillberg, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Carola Norén, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Sandra Ryström Signarsdotter, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.